

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 10/4 2021 s. 1651-1658, TÜRKİYE

Derleme Makale

1980 CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİM SÜRECİ

Muhammet YILDIZ*

Ahmet EDİ**

Geliş Tarihi: Mayıs, 2021

Kabul Tarihi: Kasım, 2021

Öz

Türk demokrasi tarihinin önemli olgularından olan seçimler, dönemleri anlamamız noktasında bize yol göstermektedir. Cumhurbaşkanlığı seçimleri de bu anlamda önemlidir. Osmanlı Devleti'nin resmen sona ermesinden sonra kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde 1923-2014 yılları arasında toplam 20 kere Cumhurbaşkanlığı seçimi olmuştur. 2014 yılı öncesindekiler parlamento tarafından, 2014 yılındaki ise halk tarafından seçilmiştir. Bu seçimler içerisinde 1980 yılında yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimi ise sonuçsuz kalmıştır. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Atatürk dört, İsmet İnönü dört, Celal Bayar ise üç defa seçilirken; 1960 sonrasında cumhurbaşkanı olanlar bir kez görev yapmışlardır. Çalışmanın konusu 1980 yılında yapılan ve sonuçsuz kalan 1980 Cumhurbaşkanlığı Seçim Süreci'nden oluşmaktadır.

Nitel bir çalışma çerçevesinde doküman analizine bağlı olarak yapılmaya çalışılmıştır. Dönemsel itibariyle kaotik günler geçiren ülkede birlik ve beraberliğin veya uzlaşının imkânsız olduğunun kanıtı şeklinde karşımıza da çıkmaktadır. Çalışma sonunda 1980 yılı Türkiye'sinin ne denli parçalanmış olduğunu bir nebze de olsa görebilmiş olduk. Birliklilik noktasında hareketin imkânsız olduğunu Cumhurbaşkanlığı seçim süreci makale sonunda göstermiş olmaktadır.

Anahtar Sözcükler: 1980 Cumhurbaşkanlığı Seçimi, demokrasi, TBMM.

1980 PRESIDENTIAL ELECTION PROCESS

Abstract

Elections, one of the important facts of the history of Turkish democracy, guide us in understanding the periods. Presidential elections are also important in this sense. Republic of Turkey, founded by 20 times from 1923 until 2014 lived in the presidential election; Those before 2014 were elected by the parliament and by the public in 2014. The election of the President, which was held in 1980, was inconclusive. In the elections, Mustafa Kemal Atatürk and İsmet İnönü have come to this position four times, Celal Bayar three times, and other presidents once. The subject of the study consists of the 1980 President Election Process, which was conducted in 1980 and failed.

* Doktora Öğr.; Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih ABD, muhammet.yildiz@erdogan.edu.tr

** Doç. Dr.; Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler Eğitimi ABD, ahmetedi@gmail.com

Within the framework of a qualitative study, it was tried to be done depending on the document analysis. In the country, which has chaotic days periodically, it appears as evidence that unity or togetherness or reconciliation is impossible. At the end of 1980, we have been able to see how fragmented that of Turkey, albeit a bit. At the end of the article, the presidential election process shows that the movement is impossible at the point of unity.

Keywords: 1980 Presidential Election, democracy, TBMM.

Giriş

Türk demokrasi tecrübesi en az iki yüz yıllık bir süreci kapsamaktadır. Genel anlamda Türk Demokrasi Tarihi, Osmanlı Devleti'ndeki anayasal gelişmelerle aynı doğrultuda değerlendirilmiştir. 1808 Sened-i İttifak bu durumun başlangıç noktası kabul edilmektedir. Bu süreç Tanzimat ve Islahat Fermanı, Kanun-i Esasi ile devam etmiştir.

Tarihsel başlangıcı ne zaman olursa olsun, ulus devletleşme ve buna bağlı olarak bir cumhuriyete dönüşme sürecini hızla yaşayan Türkiye, diğer devletler gibi küreselleşmenin etkisine maruz kalmıştır. 2012 yılı itibariyle Birleşmiş Milletlere üye 192 ülkenin 152'sinde yönetim sisteminin "cumhuriyet" ya da onun farklı versiyonları olduğunu söyleyebiliriz. Ancak bugün Çin'den Suriye'ye, İran'dan Pakistan'a birçok devlet kendisini cumhuriyet olarak nitelendirmektedir. Bu ülkelerde demokrasi ilkelerinin ne kadar geçerli olduğu ise tartışmalıdır.

Birçok ülkede yönetim alanında farklılıklar vardır. Öte yandan bu farklı sistemleri benimseyen devletlerin başındaki isimler de farklı isimlerle anılmaktadır. Avusturya ve Almanya'da federatif başkanlık, Finlandiya, Fransa, İtalya, İzlanda, Portekiz, Türkiye ve Yunanistan Cumhurbaşkanlığı, İsrail'de devlet başkanı, Afganistan ve Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkeler ise başkan olarak adlandırılmaktadır.

Ayrıca Türkiye'de 16 Nisan 2017 tarihinde yapılan referandum ile hem anayasa değişikliği hem de başkanlık sistemi oylanarak halk tarafından kabul edilmiştir. 2019 yılı itibariyle Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin uygulanmasına geçilmiş ve bu sistemle Türkiye Cumhuriyeti yönetilmeye başlanmıştır.

Türkiye'deki devlet başkanlığı seçimleri de tarihsel süreç içerisinde kendine has bir seyir takip etmiştir. Konjonktürel gelişmelerin etkisiyle birlikte zaman zaman beklenmedik uygulamalar görülse de 21 Ekim 2007 tarihinde yapılan referanduma kadar cumhurbaşkanı seçimleri parlamento tarafından yapılmıştır. Yapılan bu seçimlerin ilki 1923'te, sonuncusu 2014 yılında olmak üzere toplam 20 kez yaşanmıştır. Söz konusu 20 seçimin 18'inde seçim parlamento tarafından gerçekleştirilmiş; 1982 Anayasasının halkoylaması esnasında, halkoylamasına konulan bir madde ile Kenan Evren'in Cumhurbaşkanlığı da halk oylamasına sunulmuş ve bu şekilde seçilmiştir. 1982 Anayasası'nda Cumhurbaşkanı seçimi için öngörülen sistemin, 1961 Anayasası'ndan ayrılan önemli yönü, Cumhurbaşkanı seçimindeki tıkanmanın milletvekili seçimlerinin yenilenmesi ile sonuçlanmasıdır (Tavaş, Mayıs-Haziran, 2007). Türkiye'de hemen hemen her Cumhurbaşkanı seçimi siyasi ve hukuki tartışmaların odağında yapılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin 11. Cumhurbaşkanının seçim sürecinde birtakım iddialar atılmıştır. Bu iddialar içerisinde Meclisin yeterli çoğunluğu sağlayamaması gibi olgulardan dolayı, seçim süreci Anayasa Mahkemesine taşınmıştır. Yüksek Mahkemenin cumhurbaşkanlığı seçiminin mecliste yapılan birinci tur oylamasını iptal etmesinden sonra Anayasada

Cumhurbaşkanlığı seçimini belirleyen maddelerin değiştirilmesine neden olmuştur (Tavaş, Mayıs-Haziran, 2007).

Türkiye’de Cumhurbaşkanlığı seçimlerine kronolojik olarak bakacak olursak; 1923 yılında; 1924 Anayasası Dönemi’nde 1927, 1931, 1935, 1938, 1939, 1943, 1946, 1950, 1954 ve 1957 yıllarında, 1961 Anayasası Dönemi’nde 1961, 1966, 1973 ve 1980 yıllarında, 1982 Anayasası Dönemi’nde ise 1989, 1993, 2000, 2007 ve 2014 yıllarında cumhurbaşkanlığı seçimleri yapılmıştır.

1980 Cumhurbaşkanlığı Seçim Süreci

Fahri Korutürk’ün Cumhurbaşkanı olarak görev yaptığı 1973-1980 arasındaki 7 yıllık dönem Türkiye’nin siyasal, sosyal ve ekonomik açıdan kargaşa yaşadığı bir dönem olmuştur. 7 yıllık süre içinde 7 farklı hükümet görev yapmış, bu hükümetlerin ortalama görev süreleri bir yıla bile ulaşmamıştır. 13 Mart-6 Nisan 1973 tarihleri arasında yapılacak Cumhurbaşkanlığı seçimine, mecliste grubu bulunan partiler ortak bir aday üzerinde anlaşamamışlardır. Bu anlaşmanın olmaması üzerine mevcut cumhurbaşkanının seçimlere kadar yani 1975 yılına kadar görev süresinin uzatılması üzerinde mutabık kalınmıştır. Ancak konu üzerindeki anayasa değişikliği meclisten geçememiştir. Meclisin durumu reddetmesi üzerine Cumhurbaşkanlığı seçim maratonu başlamıştır. Toplam 15 tur olan oylamada Demokrat Parti’nin adayı Ferruh Bozbeyleli ile bağımsız aday Fahri Korutürk yarışmışlardır. Fahri Korutürk 15. Tur oylamada seçimi kazanmıştır. 1973 Cumhurbaşkanı seçiminde ordunun meclis üzerindeki etkisi çok fazla hissedilmiştir. Kendini ordunun adayı olarak gösteren, 12 Mart Muhtırasında imzası olan ve Kontenjan Senatörü olan Fahri Korutürk üzerinde anlaşılmak zorunda kalınmıştır (www.tasam.org, 2018). Anarşi ve terör, yüzde yüzü aşan enflasyon, temel ihtiyaç maddelerinin bulunmaması, karaborsa, döviz kıtlığı, işsizlik, çalışmayan meclis gibi olumsuz kavramlarla anılan bu dönem 12 Eylül 1980 Darbesi ile sona ermiş gibi görünse de Türkiye’nin sonraki yıllarını da belirlemede etkili olmuştur.

1980 Cumhurbaşkanlığı Seçimi Sürecinde Yaşanan Gelişmeler ve Seçim Krizi

1980 Cumhurbaşkanlığı seçimlerine gidilirken basında Cumhurbaşkanı adayı olarak İhsan Sabri Çağlayangil, Cahit Karakaş, Sadi Irmak, Hilmi Fırat, Faik Türün, Zeyyat Baykara, Muhittin Taylan, Muhsin Batur’un adları geçmiştir. Hürriyet gazetesinin 21 Mart 1980 tarihli haberine göre Süleyman Demirel’in İhsan Sabri Çağlayangil’i, Bülent Ecevit’in ise Kemal Güven’i desteklediği iddia edilmiştir. 22 Mart’ta başlayacak olan Cumhurbaşkanlığı seçimi süreci herhangi bir adayın olmaması nedeniyle 25 Mart tarihine tehir edilmiştir. Bu tarihte de aday çıkmayacağı belli olmasından sonra Mardin Bağımsız Vekili Nurettin Yılmaz cumhurbaşkanlığına aday olarak seçimlerin başlamasını sağlamış ve iki tur geçtikten sonra da adaylıktan çekilmiştir (Yücel, 2012).

Cumhurbaşkanlığı seçiminin ilk turları, CHP grubunun desteklediği Muhsin Batur ile Adalet Partisi’nin desteklediği Sadettin Bilgiç arasında olmuştur. Muhsin Batur’un 17 Nisan 1980 tarihinde yapılan 41. turda ulaştığı 290 oy basında eleştiri konusu olmuş, oy kullananlar ile sandıktan çıkan oyların birbirini tutmadığı iddia edilmiştir. Muhsin Batur’un çekilmesi sonrası tansiyon düşmüş, Muhsin Batur’un ikinci kez adaylığına da Adalet Partisi, taktik olarak Faik Türün’ü aday olarak çıkarmıştır.

Sonuç alınamayan turlardan sonra Muhsin Batur, haziran başında senatörlük süresinin biteceğini düşünerek son bir hamle yapmak istemiştir. Batur'un hamlesi, önce adaylıktan çekilip, süresinin dolmasına 2-3 gün kala yeniden aday olmak şeklindeydi. Batur, 15 Mayıs 1980 tarihinde adaylıktan çekilmiş, 3 Haziran 1980 tarihinde yeniden aday olmuştur. İkinci kez aday olmasından sonra MSP'nin desteğini alabilmek için Necmettin Erbakan'la görüşmüş, ordu ile MSP'nin ilişkilerinin yumuşamasını sağlamada aracı olacağını söylemiştir. Daha önce MSP'nin kapatılması ve askerinin MSP ile mesafeli olması yüzünden rahatsız olan Erbakan da Batur'a destek verme konusunda olumlu düşünmüştür. Bunun üzerine Adalet Partisi, Batur'un seçilmesini engellemek için Faik Türün adını ortaya atmıştır. Adalet Partisi Faik Türün taktiğinde başarılı olmuş ve 12 Mart'ın farklı cephelerdeki iki güçlü ismi karşı karşıya gelmiştir.

Muhsin Batur'un ikinci adaylığı sırasında parlamento ve basına yönelik tehditler yaşanmıştır. 1961'de Cemal Gürsel, 1973'te Faruk Gürler'i seçtirmek için yapılan baskılar, 1960 ve 1971 askerî darbelerinden sonra gerçekleşmiştir. 1980 Haziran'ı darbe sonrası etkilerini yaşamasa da darbecilerin yine devrede olduğunu göstermiştir. Batur'un Cumhurbaşkanı seçilmesi için, Batur'a rakip olarak ismi geçenlerin tümüne ilişkin karalama kampanyası başlatılmış, gazetelere ve köşe yazarlarına bu isimlerle ilgili olumsuz mektuplar gönderilmiştir. Ayrıca 4 Haziran 1980 tarihinde CHP İstanbul Milletvekili ve Anayasa Profesörü Muammer Aksoy'un mecliste özellikle MSP grubunun bulunduğu kısımda tehditlere varan bir bildiri dağıtması tartışmalara sebep olmuştur (TBMM, 1980). Ancak Aksoy'un bildirisi işe yaramamış ve 6 Haziran'da kontenjan senatörlüğü süresi dolacak olan Batur, 5 Haziran 1980'de yapılan 93. turda 303 oya ulaşmış, sonraki turlarda seçilmesi için gerekli olan 319 oyu alamayınca 6 Haziran günü yapılan 98. tur oylamadan sonra adaylıktan çekilmiştir.

1980 Cumhurbaşkanı seçimlerinde turlar devam ederken 14 Mayıs 1980 tarihinde Brüksel'deki NATO toplantısından dönen Genelkurmay Başkanı Kenan Evren, Cumhurbaşkanlığı için zamanın gelip geçtiğini söylemiş ve bu amaçla sağdaki ve soldaki partilerin bir araya gelmelerini istemiştir (Hürriyet Gazetesi , 1980). Adalet Partililer, 22 Mayıs 1980'de, Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesini sağlayan bir anayasa değişikliği teklifini imzaya açmış, imzaların 2 Haziran 1980 tarihinde tamamlanmasından sonra anayasa değişikliği teklifi TBMM'ye sunulmuştur. Ancak bu önerge TBMM'de reddedilmiştir.

13 Haziran 1980 günü 64. birleşimden itibaren Cumhurbaşkanlığı seçimi ciddiyetini yitirmiştir. Bu tarihten sonra yapılan 61 birleşimin 52'sinde çoğunluk sağlanamadığı için Meclis açılmamış, 7 birleşimde ise Meclis açılabilirse bile gerekli oylama yapılacak çoğunluk sağlanamadığı için oy ayrımı yapılamamıştır. Bu dönemde yalnızca iki oturumda çoğunluk sağlanabilmiştir. Adalet Partisi TBMM Grubu 18 Ağustos 1980 tarihinde bir önerge ile seçimlerin yenilenmesini istemiş ancak bu önerge de kabul edilmemiştir. 21 Ağustos 1980'den sonra parlamentonun Cumhurbaşkanını seçebilmesine ilişkin umut azalmıştır. Siyasi partiler de bu tarihten sonra yeni aday gösterememiştir (Yücel, 2012). Diğer taraftan terör, 1980 yaz aylarında da artarak devam etmiştir. Bu olaylardan en önemlilerinden biri, bir dönem Gümrük ve Tekel Bakanlığı yapan ve hâlihazırda MHP'nin genel başkan yardımcısı olan Gün Sazak'ın 27 Mayıs 1980 tarihinde öldürülmesidir (Hürriyet Gazetesi , 1980). Bu cinayetten 2 gün sonra Çorum Olayları patlak vermiş, bu olaylarda 48 kişi öldürülmüştür (Hürriyet Gazetesi , 1980). 15 Temmuz'da CHP Milletvekili Abdurrahman Köksaloğlu, 19 Temmuz'da ise 12 Mart Dönemi'nin Başbakanı Nihat Erim öldürülmüştür (Cumhuriyet Gazetesi , 1980). Sağ-sol kavgası ve solun kendi içindeki kavgası devam ederken 12 Eylül Darbesi'nin en belirgin işareti

30 Ağustos 1980 tarihinde başka bir siyasal akım üzerinden, MSP'den verilmiştir. 30 Ağustos törenlerine MSP lideri Necmettin Erbakan'ın katılmaması Kenan Evren'in; "Erbakan 30 Ağustos'a karşı mı?" sözü tartışma konusu olmuştur (Hürriyet Gazetesi, 1980).

1980 darbesine gidilen süreçte Milli Selamet Partisi sadece 30 Ağustos'ta oluşan söylentilerle gündeme gelmemiştir. Parti 5 Eylül 1980 tarihinde Dışişleri Bakanı Hayrettin Erkmek hakkında bir gensoru vermiş ve bakanlıktan düşmesini sağlamıştır. Bu tarihten bir gün sonra 6 Eylül'de Kudüs temalı Konya'da bir toplantı düzenlenmiştir. MSP yönetim kadrosunun tamamı da bu toplantıya katılmış ve bu durum da eleştirileri daha fazla üzerlerine çekmelerine sebep olmuştur. Kaos dolu ortamda dönemin Başbakanı Süleyman Demirel'in "Erken seçim tek çikıştır" diye demeç vermesi de ortamı yumuşatamamıştır. En nihayetinde 12 Eylül 1980 tarihinde Genelkurmay Başkanı Kenan Evren beraberinde Kuvvet Komutanları ile emir komuta zinciri içerisinde ülke yönetimine Milli Güvenlik Konseyi ismi ile el koymuşlardır. MGK başkanı dönemin Genelkurmay Başkanı olan Org. Kenan Evren olurken diğer kuvvet komutanları ise üyeleri olmuştur.

1980 yılının 22 Mart'ında başlayan Cumhurbaşkanı seçimi süreci 5 buçuk aydan fazla sürmüş ve neticesiz kalmıştır. Seçimlerde CHP ve AP'nin adayları olan Muhsin Batur ve Saadettin Bilgiç arasında çekişmeler yaşanmıştır. Ancak bu durum sürecin nihayetlenmesi ile sonuçlanmamıştır. Bilgiç'in yarıştan çekilmesiyle bu yarış Faik Türün ve Muhsin Batur arasında yaşanmıştır. Oylamaların 99. turunda Batur senatörlükten çekilmiş ve tek aday olarak Faik Türün kalmıştır. Ancak Cumhuriyet Senatosu ve TBMM'nin birleşik toplantısı daha sonraki dönemlerde yapılamadığı için seçimler yapılamamıştır (www.aa.com.tr, 2018). Durumun böyle devam etmesi nedeniyle Cumhuriyet Senatosu Başkanı İhsan Sabri Çağlayangil 12 Eylül 1980'deki askerî darbeye kadar Cumhurbaşkanlığına vekâlet etmiştir (www.tasam .org, 2018).

12 Eylül 1980 tarihinde meydana gelen "Askeri Darbe" neticesinde Milli Güvenlik Konseyi başkanı olan Genelkurmay Başkanı Org. Kenan Evren her iki unvanı kullanarak kendisini Devlet Başkanı ilan ettirmiştir. 12 Eylül darbesi 27 Mayıs darbesinden farklıdır. 27 Mayıs Darbesi Silahlı Kuvvetler içerisindeki bir grup subay tarafından Demokrat Parti'ye karşı yapılırken; 12 Eylül Askerî Darbesi, emir komuta zinciri içerisinde bütün siyasi partilere yönelik yapılmıştır (Yücel, 2012). Türkiye Büyük Millet Meclisi ve ülke içerisindeki bütün partiler, meclis içerisinde grubu olsun olmasın tamamı kapatılmıştır. Milli güvenlik Konseyi TBMM'nin kapatılmasından sonra meclisin yerini alarak yaklaşık 3 yıl boyunca kanun koyucu ve uygulayıcısı olarak ülkeyi yönetmiştir. (www.dunyabulteni.net, 2018). Darbe sonucunda yapılan yeni anayasa 1982 yılında halk oylamasına sunulurken Milli Güvenlik Konseyi Başkanı ve o güne kadar Devlet Başkanı unvanı ile görev yapan Kenan Evren'in Anayasaya eklenen bir madde ile cumhurbaşkanlığı da halk oylamasına sunulmuş ve 1982 yılında 7 yıl süre ile Türkiye Cumhuriyeti'nin 7. Cumhurbaşkanı olmuştur (www.tasam .org, 2018). 12 Eylül darbesi öncesinde yaşanan siyasi krizlerin tekrardan yaşanmaması için yürütme 1982 Anayasası ile güçlendirilmeye çalışılmıştır. Bunun içinde özellikle Cumhurbaşkanlığı makamı güçlendirilmiş ve sistemin merkezine yerleştirilmiştir (Çelebi, 2012).

Sonuç

Seçim süreçleri demokrasinin önemli bir ayağını oluşturmaktadır. Cumhurbaşkanlığı seçimleri bu süreçteki en önemli demokratik gelişmelerdendir. Türkiye Cumhuriyeti 1923 yılında bir ulus-devlet olarak kuruldu. Devletin rejimi, "egemenlik kayıtsız şartsız milletindir"

gereğince cumhuriyet olarak ilan edildi (www.file.setav.org, 2018). Türkiye’de cumhuriyetin ilanı ile başlayan cumhurbaşkanı seçimlerinde sırasıyla Mustafa Kemal Atatürk, İsmet İnönü, Celal Bayar, Cemal Gürsel, Cevdet Sunay, Fahri Korutürk, Kenan Evren, Turgut Özal, Süleyman Demirel, Ahmet Necdet Sezer ve Abdullah Gül ve Recep Tayyip Erdoğan cumhurbaşkanı seçilmişlerdir. Şu anda ise 2018 yılında halk tarafından seçilen Recep Tayyip Erdoğan bu makamdadır.

Türkiye’de 1923 ile 2014 yılları arasında 19 cumhurbaşkanı seçimi yapılmış ve bunların 18’inde seçim, parlamento tarafından gerçekleştirilmiştir. 2014 yılında ise cumhurbaşkanı halk tarafından seçilmiştir. 16 Nisan 2017 yılında yapılan referandum ile hem anayasa değişikliği hem de başkanlık sistemi oylanarak halk tarafından kabul edilmiştir.

Bu seçimler 1923 yılında; 1924 Anayasası Dönemi’nde 1927, 1931, 1935, 1938, 1939, 1943, 1946, 1950, 1954 ve 1957 yıllarında, 1961 Anayasası Dönemi’nde 1961, 1966, 1973 ve 1980 yıllarında, 1982 Anayasası Dönemi’nde ise 1989, 1993, 2000, 2007 ve 2014 yıllarında olmuştur.

Cumhurbaşkanlığı seçimleri içinde 1980 yılında yapılan ve sonuçsuz kalan seçim 25 Mart’ta başlamış ve 5 aydan fazla bir süre alarak, 12 Eylül 1980 tarihindeki “Askerî Darbe” neticesinde sonuçsuz kalmıştır. Cumhuriyet Senatosu dönem başkanlığını yapan Başkanı İhsan Sabri Çağlayangil Askerî darbeye kadar Cumhurbaşkanlığına vekâlet etmiştir.

Dönemsel olarak siyasetin çıkmaza girmesi ile ülke geneline yayılan kaos ortamı, zaten zemini oluşmuş olan darbeye daha da uygun bir ortam sağlamıştır. Özellikle TBMM’de grubu bulunan partilerin anlaşmaz tavırları da bu duruma davetiye çıkarmıştır. Nihayetinde 100’den fazla turu yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimi bir aday üzerinde uzlaşamadığı için sonuçsuz kalmıştır. 12 Eylül darbesi ile de TBMM’nin kapatılması neticesinde süreç otomatik olarak son bulmuştur.

Kaynaklar

Hürriyet Gazetesi. (15 Mayıs, 1980).

Hürriyet Gazetesi. (28 Mayıs, 1980).

Hürriyet Gazetesi (3 Temmuz, 1980).

Cumhuriyet Gazetesi (, Temmuz 1980).

Hürriyet Gazetesi (31 Ağustos, 1980,).

(www.tasam .org: <https://tasam.org/tr-2018>, 25 Mayıs).

TR/Icerik/1640/cumhurbaskanligi_secimleri_uzerine adresinden alındı.

www.aa.com.tr: aa.com.tr/tr/turkiye/(2018, 1 Haziran). 1923-ten-gunumuze-cumhurbaskanligi-secimleri adresinden alındı.

www.dunyabulteni.net: www.dunyabulteni.net/ (2018, 4 Haziran). haber adresinden alındı.

(2018, 6 Haziran). www.file.setav.org: www.file.setav.org adresinden alındı

Çelebi, A. ve A.M. (2012). Türkiye Cumhuriyeti anayasalarında Cumhurbaşkanlığı makamının önemi ve 2007 yılı anayasa değişiklikleri çerçevesinde Abdullah Gül’ün görev süresi tartışmaları. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, XII/23, 1-33.

Tavaş, İ. H. (2007). Türk anayasalarında Cumhurbaşkanı seçimi. *Yasama Dergisi*, 5, 26-33.

TBMM. (1980). *Zabit cerideleri*, B.57. Ankara: TBMM.

Yücel, M. S. (2012). *Türk siyasal hayatında Cumhurbaşkanlığı seçimleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bilecik: Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Extended Abstract

The word *Cumhur*, which means a large mass of people in Arabic, means a nation living collectively in a broad sense. When considered as a concept, the republic is the state of democracy transformed into a political system. Like every political system, Republics also have a body at the top and representing the system. In the republican systems, the institution that manages the state is called the Presidency, and the person who manages it is called the President.

Looking at the history of Turkish democracy; After the success of the War of Independence, after the Lausanne Conference and the Lausanne Peace Treaty were signed, it was time to determine the state's regime. The Republic was proclaimed on October 29, 1923, and on the same day, Mustafa Kemal was elected by the Turkish Grand National Assembly as the first President of the Republic of Turkey. After continuing this duty until his death, the Presidents were elected by the Grand Nation of Turkey in accordance with the periodic conditions and election laws. These Presidents came until 1980 as İsmet İnönü (1938-1950), Celal Bayar (1950-1960), Cemal Gürsel (1960-1966), Cevdet Sunay (1966-1973), Fahri Korutürk (1973-1980).

The Turkish Grand National Assembly entered the election process on March 22, 1980 in order to elect a new president to replace Fahri Korutürk, whose term of office expired in April 1980. Since there was no candidate for the Presidency on March 22, elections could not be held and on March 25, with the candidacy of the Independent Deputy of Mardin Nurettin Yılmaz, the election rounds started. This situation actually means the start of one of the most important political crises that will begin later and lead itself to the September 12, 1980 Military Coup. In the intervening period of about five months, the political parties in the Parliament could not agree on any candidate, and a candidate could not get the vote specified in the constitution despite more than 100 elections, which turned into a political crisis, and the system that was already corrupted has been thoroughly disrupted.

While going to the presidential elections in 1980, names of Presidential candidates İhsan Sabri Çağlayangil, Cahit Karakaş, Sadi Irmak, Hilmi Fırat, Faik Türlen, Zeyyat Baykara, Muhittin Taylan, Muhsin Batur were mentioned in the press. According to the news of *Hürriyet* newspaper dated March 21, 1980, it was claimed that Süleyman Demirel supported İhsan Sabri Çağlayangil and Bülent Ecevit supported Kemal Güven. The Presidential election process, which will start on March 22, was postponed to 25 March due to the absence of any candidates. After it was clear that there would not be a candidate on this date, the Independent Deputy of Mardin Nurettin Yılmaz started the elections as a presidential candidate and withdrew from the candidacy after two rounds.

Although almost two months have passed since the elections, a president has not been elected yet. The Justice Party, the ruling party of the period, opened a constitutional amendment proposal for signature on May 22, 1980, enabling the President to be elected by the people, and after the signatures were completed on June 2, 1980, the constitutional amendment proposal was submitted to the Parliament. However, this proposal was rejected by the Turkish Grand National Assembly and it did not work in this move to save the crisis.

Even though the ruling party Justice Party and the Republican People's Party, which was the main opposition party, determined their own candidates between March and September, they could not reach an agreement and the voting went in a vicious circle. In the first rounds, the election was between Muhsin Batur, supported by the CHP group, and Sadettin Bilgiç, supported by the Justice Party. It was claimed in the press that Muhsin Batur reached 290 votes in the 41st round held on April 17, 1980, as the subject of criticism, that the voters and the votes that came out of the ballot box did not match each other. After Muhsin Batur's withdrawal, tensions dropped, and the Justice Party tactically appointed Faik Türlen as a candidate for Muhsin Batur's second candidacy. These political moves, far from determining the President, caused the crisis to grow even more.

The fact that both the ruling party and other opposition parties, especially the main opposition party, wanted to elect their own candidates or people with their own mindset as the President, put the election in a deadlock. After June, the Presidential election was no longer political uncertainty, and the

debate and chaos in the parliament spread to the streets. This situation has thoroughly fueled the chaotic situation the country is in. As a way out, society stands on two paths. The first of these is the early elections, the second is the armed forces' seizure of the government.

The election, which was held in 1980 and was inconclusive within the Presidential elections, started on 25 March and was inconclusive as a result of the Military Coup on 12 September 1980, taking a period of more than 5 months. President of the Republic Senate İhsan Sabri Çağlayangil served as acting President until the military coup.

The chaos environment that spread throughout the country with the periodic impasse of politics has opened even wider doors to the coup that has already formed the ground. Particularly the disagreeable attitudes of the parties that have a group in the Turkish Grand National Assembly have also invited this situation. Ultimately, the Presidential election, which had more than 100 rounds, was inconclusive because a candidate could not be agreed upon. As a result of the closure of the Turkish Grand National Assembly with the September 12 coup, the process ended automatically.